

Keskuskauppakamarin Suuri veropäivä 3.10.2018

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

Katsaus hallituksen talous- ja veropolitiikkaan

Muutokset puhuttaessa

Arvoisa yleisö, hyvät naiset ja herrat,

Kiitän mahdollisuudesta tuoda katsauksen hallituksen talous- ja veropolitiikkaan. Tuon samalla terveiset valtiovarainministerien ECOFIN-kokouksesta Luxemburgista, josta olen saapunut takaisin Suomeen viime yönä.

Aloitetaan ajankohtaisimmista asioista. Saimme kokouksessa aikaan poliittisen yhteisymmärryksen siitä, että sähköiset julkaisut on mahdollista siirtää alempaan arvonlisäverokantaan samalle tasolle painettujen julkaisujen kanssa. Tätä on neuvoteltu yli vuosi, ja Suomi on ajanut asiaa aktiivisesti. Valtiovarainministeriö on aloittanut valmistelun heti. Muutos tulee voimaan viimeistään vuonna 2020, mutta tavoitteena on saada muutos voimaan jo ensi vuoden aikana.

Hyvät kuulijat,

Viimeisen vuoden ajan olen saanut rahaministerinä kertoa hyvin valoisista Suomen talouden näkymistä. Suomi käy tällä hetkellä täysillä. Talouskasvu ylittää tänä vuonna kolmeen prosenttiin. Teollisuuden kapasiteetti on käytössä, ja yksityiset investoinnit ovat edelleen kasvussa, vaikka esimerkiksi rakentamisen suhdannehuippu ollaan ohittamassa.

Työllisyys on kasvanut lähes 120 000 hengellä hallituskauden aikana, ja työllisyysaste on kipuamassa 72 prosenttiin. Työllisyysasteen trendi ylitti kesäkuussa finanssikriisiä edeltäneen vuoden 2008 suhdannehuipun lukemat. Hallituksen asettama työllisyysastetavoite, jonka toteutumiseen ani harva uskoi kesällä 2015, saavutetaan.

Pula työpaikoista on muutamassa vuodessa kääntynyt päälaelleen pulaksi työntekijöistä, joka ei ole vain yksittäisten alueiden haaste vaan koskee koko maata.

Osassa maakunnista yli 40 prosenttia yritysten toimipaikoista on kokenut vaikeuksia työntekijöiden rekrytoinnissa viimeisen vuoden aikana.

Työvoimapulan ratkaisemiseen tarvitaan lisää toimia, jotka tukevat ihmisiä muuttamaan työpaikan perässä ja tarjoavat koulutusta puuttuvan osaamisen hankkimiseen. Siksi ohjaamme 20 miljoonaa euroa syksyn lisäbudjetista täsmäkoulutuksiin ammatilliseen koulutukseen ja korkeakoulutukseen.

Julkinen talous on vahvistunut nopeasti. VM:n arvion mukaan julkinen talous tasapainottuu jo ensi vuonna. Rakennamme valtion budjetin 1,4 miljardin euron alijäämälle. Kasvaneet verotulokertymät ja tehdyt säästötoimet pienentävät budjetin alijäämää ensi vuonna.

Mikäli seuraava hallitus säilyttää vastuullisen talouspolitiikan linjan, noudattaa menokuria ja jatkaa toimia työllisyyden parantamiseksi, on vuonna 2020 mahdollista rakentaa ylijäämäinen budjetti. Mutta ilman lisäponnisteluja siihen ei päästä.

Hyvät kuulijat,

Hallituksen keskeisenä tavoitteena on toimillaan ollut talouskasvun ja työllisyyden vahvistaminen sekä julkisen talouden kestävyysparantaminen.

Olemme tehneet useita kymmeniä työllisyyden kasvua tukevia toimia, joilla on madallettu palkkauksen kynnystä sekä lisätty työttömien palveluita ja koulutusmahdollisuuksia. Suomen Pankin mukaan Suomen kilpailukykykuilu verrattuna tärkeimpiin kauppakumppaneihimme on kaventunut merkittävästi. Viime viikolla Elinkeinoelämän tutkimuslaitos arvioi, että kilpailukykykysymyksen myötä Suomeen on syntynyt 20 000 – 35 000 uutta työpaikkaa. Kansallisten toimien vaikutusta ei pidä väheksyä.

Kymmenen vaikean vuoden jälkeen Suomi on vihdoinkin saatu kasvun uralle. Työssä on onnistuttu. Suomella on kuitenkin suuri vaara pudota takaisin kuopan pohjalle, josta juuri on päästy kapuamaan ylös.

Sanoin valtiovarainministeriön budjettiriihessä elokuun alussa, että pitkän aikavälin ensimmäinen päivä on tänään. Halusin herätellä kansanedustajia ja yhteiskunnallisia vaikuttajia nostamaan katseen ensi vuosikymmenelle, sillä nuo ajat ovat jo edessämme.

Ensinnäkin meitä uhkaa nouseva vaalikuume, jossa puolueet lupaavat äänestäjilleen tavoitteita, joiden toteuttaminen heikentäisi merkittävästi taloutemme perustaa. Jokaiselta poliitikolta on vaadittava vastuullisuutta, sillä talouden luvut eivät muutu ensi kevään vaalien jälkeen miksiäkään. Julkisen talouden vahvistamista ei pidä pilata menolisäyksillä, joihin meillä ei tosiasiallisesti ole varaa.

Toiseksi väestön ikääntymisestä aiheutuvat menot lisääntyvät nopeaa vauhtia. Eläkemenot kasvavat ripeästi, ja kasvu jatkuu koko 2020-luvun. Vuodesta 2020 vuoteen 2030 yli 75-vuotiaiden, paljon palveluita ja tukea tarvitsevien määrä kasvaa yli 250 000 hengellä eli noin 45 prosentilla.

Se, että me suomalaiset elämme yhä terveempinä ja yhä pidempään, on positiivinen ilmiö. Se kertoo yhteiskuntamme onnistumisesta ja korkeasta elintasosta. Kasvavat eläke- ja hoivamenot ovat kuitenkin tosiasia, ja meidän työssäkäyvien on huolehdittava siitä, että palvelut ja eläkkeet saadaan kestävästi rahoitettua nyt ja tulevaisuudessa.

Lisäksi puolustusvoimien tarpeelliset hävittäjä- ja laivahankinnat tuovat ison menopaineen 2020-luvulla. Pelkästään hävittäjähankintojen kustannusarvio on 7-10 miljardia euroa. Ilman uusia toimia valtion velanotto kääntyy uudelleen kasvuun 2020-luvun alussa.

Noususuhdanteen huipulla ei pidä unohtaa sitä, että kansantaloutemme on merkittävästi haavoittuvampi kohtaamaan seuraavan laskusuhdanteen kuin mitä ennen vuoden 2008 finanssikriisiä. Valtionvelan määrä on kaksinkertaistunut finanssikriisin jälkeen kymmenessä vuodessa, ja taloutemme puskurit ovat ohuet.

Vaikka suhdannenäkymät ovat hyvät, niin matalasuhdanne on edessämme ennemmin tai myöhemmin. Siksi nyt pitää varautua huonompia aikoja varten, kerätä puskureja ja jatkaa vastuullista taloudenpitoa.

Arvoisa yleisö,

Ainoa keino varmistaa, että julkinen talous saadaan kestävästi tasapainoon, on nostaa työllisyys etusijalle kaikessa päätöksenteossa. Matala työllisyysaste ja korkea työttömyys ovat vakava ongelma julkiselle taloudelle. Työllisyysaste on nostettava ensin 75 prosenttiin ja sen jälkeen lähemmäs 80 prosenttia. Muussa tapauksessa työtä tekevät suomalaiset maksavat kustannukset kasvavina veroina tai huonompina palveluina ja matalampana elintasona. En usko, että yksikään puolue kannattaa tuollaista vaihtoehtoa.

Pohjoismaisen työllisyysasteen saavuttamiseksi tarvitsemme kolme keskeistä reformia.

Ensinnäkin tarvitsemme sosiaaliturvareformin, joka vähentää kannustinloukkuja ja parantaa kannustimia työnteeseen. Uudistus yksinkertaistaa sosiaaliturvaa yhdistämällä eri tukimuotoja ja tasoittaa kannustinloukkuja vähentämällä tuen tasoa samalla, kun työtulot kasvavat. Uudistus säilyttää tuen vastikkeellisuuden, mutta tukee työnteon kannustimia ja korkean työllisyysasteen saavuttamista.

Kokoomus on julkaissut oman yleistukimallinsa näiden periaatteiden pohjalta, ja vastaavia avauksia on tullut myös muilta puolueilta. Sosiaaliturvareformi on tärkein rakenneuudistus, joka seuraavan hallituksen on vietävä maaliin.

Toiseksi meidän on jatkettava veroreformia, jossa työn verotusta kevennetään ja verotuksen painopistettä siirretään haittojen ja päästöjen verotukseen. Hallituskauden aikana työn verotusta on kevennetty kaikkiaan 1,4 miljardilla eurolla pieni- ja keskituloisia painottaen. Ensi vuoden budjetissa maltillisia kevennyksiä jatketaan kunnallisverotuksen perusvähennystä ja työtulovähennystä kasvattamalla.

Korkean työn verotuksen ongelmat koskettavat jokaista tavallista palkansaajaa. Yhdessä sosiaaliturvareformin kanssa verotuksen keventäminen madaltaa merkittävästi pienipalkkaisen työn vastaanottamisen kynnyksiä. Työnteon kannustimien parantamiseksi marginaaliveroprosenttien alentamista on jatkettava kaikilla tulotasoilla.

Kolmanneksi tarvitsemme reformeja työelämään, koulutukseen ja perhevapaisiin. Tarvitsemme kunnianhimoisen perhevapaaudistuksen, jossa äitien ja isien hoivavastuuta jaetaan tasaisemmin ja naisten työmarkkina-asemaa parannetaan.

Tarvitsemme reformeja koulutusjärjestelmäämme, jotta ihmiset saavat tukea oman osaamisensa kehittämiseen myös työuran aikana ja jotta koko nuorten ikäluokka koulutetaan vähintään toisen asteen tutkintoon. Hallitus on jo käynnistänyt jatkuvan oppimisen reformin valmistelun, ja korkeakouluissa on otettu käyttöön lyhyempiä muuntokoulutusohjelmia tutkintojen täydentämiseen ja uuden osaamisen hankkimiseen. Niistä saadut kokemukset ovat hyvin myönteisiä. Työ jatkuu, jotta koko koulutusjärjestelmä voisi reagoida nopeammin uusiin osaajatarpeisiin.

Tarvitsemme lisää tilaa kestäväälle kasvulle. Talouskasvu hiipuu jo ensi vuonna alle kahden prosentin, eikä se riitä turvaamaan hyvinvoinnin rahoitusta 2020-luvulla. Siksi päätimme elokuun budjettiriihessä lisätä tutkimus- ja innovaatiorahoituksen tasoa pysyvästi noin 112 miljoonalla eurolla. Tätä linjaa on syytä jatkaa.

Arvoisa yleisö,

Hallituksen veropolitiikan keskeinen tavoite on tukea talouskasvun, työllisyyden, investointien, sijoittamisen ja yrittäjyyden vahvistumista Suomessa.

Veropolitiikan linjan lähtökohtana ovat laajat veropohjat ja siten nykyistä matalammat verokannat. Verorakenteen uudistamista on tällä kaudella jatkettu siirtämällä rasiutusta työnteon ja yrittäjyyden verottamisesta haittojen ja päästöjen verottamiseen. Tärkeä talouspoliittinen valinta on ollut myös se, että julkisen talouden sopeuttaminen on tehty menoleikkauksin, ei veronkorotuksin. Suomen kokonaisveroaste on laskenut kahdella prosenttiyksilöllä n. 42 prosenttiin hallituskauden aikana.

En saa valtiovarainministerinä mistään muusta asiasta yhtä paljon palautetta yrittäjiltä ja elinkeinoelämän edustajilta kuin ennustettavasta talous- ja veropolitiikasta. Yhdyn tähän palautteeseen. Näin olemme myös toimineet. Kaikessa päätöksenteossa on vaalittava ennustettavaa toimintaympäristöä, joka kannustaa investoimaan ja työllistämään. Myös seuraavan hallituksen on jatkettava samalla linjalla.

Pidän tärkeänä, että yritysverotuksessa voidaan rakentaa pitkäaikaisempaa, yli hallituskaudet ylittävää näkymää 2020-luvulle.

Tämän vuoksi olemme käynnistäneet verotuksen tiekartan laadinnan. Kattavan asiantuntijatyön avulla tavoitteena on luoda pohjaa tulevien hallitusten talous- ja veropolitiikan valmisteluun. Verotuksen tiekartan laadinta on käynnistynyt tutkimushankkeella, joka valmistuu ensi keväänä eduskuntavaalien alla.

Verotuksen tiekarttatyöllä vastataan verojärjestelmän kestävään ja ennakoitavaan kehittämiseen ja toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Työssä käsitellään isojen muutostrendien, kuten digitalisaation, alustatalouden sekä työmarkkinoiden ja työnteon pirstaloitumisen vaikutuksia verojärjestelmään. Yhtä tärkeää on huolehtia veropohjamme kestävydestä pitkällä aikavälillä ja kartoittaa kansainvälisen verotuksen kehityssuunnat, jotta osamme vastata 2020-luvulla muutoksiin ja tehdä yli hallituskaudet ylittäviä veroratkaisuja.

Hyvät kuulijat,

Mainitsen lyhyesti kahdesta lainsäädäntöhankkeesta, joita valmistelemme valtiovarainministeriössä ja jotka annetaan tämän syksyn aikana eduskunnan käsiteltäväksi. Molempien hankkeiden valmistelu on herättänyt paljon kiinnostusta.

Ensimmäisenä muutama huomio tulolähdejaon poistamisesta. Uudistusta on odotettu pitkään. Elinkeinoverotuksessa on tarvetta selkeämmälle verotukselle. Nyt lähtökohtana on, että yhteisöjen verotus tapahtuu jatkossa aina elinkeinoverolain mukaisena. Taustalla on laaja asiantuntija- ja virkamiestyö. Uusi laki astuu voimaan vuonna 2019 ja muutoksia sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2020 verotuksessa.

Toisena vien eteenpäin ehdotuksen uudesta osakesäästötilistä, josta hallitus teki päätökset elokuun budjet-tiriihessä. Osakesäästötilin toteuttaminen on ollut meille keskeinen tavoite ja maanantaina lähetimme esi-tykset lausuntokierrokselle.

Osakesäästötili tuo tavallisen piensijoittajan tasavertaisempaan asemaan varakkaamman sijoittajan kanssa. Osingot ja osakkeiden arvonnousu kerryttävät tilin varallisuutta, ja verot maksetaan vasta varoja nostetta-essa ulos. Osakesäästötili kannustaa siirtämään laiskaa pääomaa pankkitileiltä pörssiin ja kerryttämään va-rallisuutta. Tavoitteena on myös lisätä tavallisten osakesäästäjien määrää merkittävästi nykyisestä noin 800 000 hengestä ylöspäin.

Sijoitustuotteiden verotuksen neutraliteetin parantamiseksi yhtenäistämme samalla vakuutuskuorten ja kapitalisaatiosopimusten verokohtelun osakesäästötilin kanssa. Hallituksen esitykset annetaan eduskunnan käsittelyyn joulukuussa. Lait astuvat voimaan maaliskuussa, ja uudet tilit on mahdollista avata vuoden 2020 alussa.

Hyvät kuulijat,

Yhä suurempi osa veropolitiikasta käsitellään yhteisissä eurooppalaisissa pöydissä. EU:n rahaministerit ovat vuoden ajan keskustelleet digitaalisen talouden ja digiyritysten verotuksesta. Komissio esittää muun mu-assa, että EU:ssa otettaisiin väliaikaisesti käyttöön isoja yrityksiä koskeva tiettyjen digitaalisten palvelujen vero.

Vero kohdistuisi EU-yritysten lisäksi kolmansien valtioiden yrityksiin. Digitaalisia mainospalveluja, alustan tarjoamista ja datan siirtoa verotettaisiin kolmen prosentin liikevaihtoon perustuvalla verokannalla. Verotusoikeus syntyisi käyttäjän sijaintivaltioon.

Suomi, Ruotsi, Tanska ja usea muu EU-maa vierastavat tämän tyyppisiä muutoksia. Pohjoismaat ovat kaikki suhteellisen pieniä avotalouksia, jotka eivät voi kilpailla käyttäjien määrässä suurten EU-jäsenmaiden kanssa. Komission esitys olisi Suomen talouden kannalta haitallinen.

Digitalisaatio muuttaa maailmaa nopeasti. Digiyrityksiä on koko ajan vaikeampaa erottaa perinteisemmistä yrityksistä. Suomi ei näe digiyrityksiä poikkeuksena, vaan uutena normaalina. Suomen tavoite on, että kaikki yrityksiä verotettaisiin samanlaisella reilulla ja tehokkaalla tavalla, sen perusteella, missä arvo syntyy.

Kyse ei ole siitä, etteikö Suomi haluaisi toimia veronkierron ja –välttelyn estämiseksi. Veronkiertoa ja veropohjan rapautumista pitää torjua kansallisesti ja kansainvälisesti, mutta komission ehdotukset eivät ole siihen tehokas ratkaisu.

Jotta digitaalisen talouden verotuskysymyksiin saavutettaisiin yhtenäinen ratkaisu, työtä OECD:n piirissä pitää jatkaa. Suomi käy jatkuvasti keskusteluja erilaisista veromalleista muiden EU-maiden ja OECD:n kanssa. Suomen ensisijainen tavoite on pitkäaikainen ratkaisu, joka kohtelee tasapuolisesti kaikkia yrityksiä.

Arvoisa yleisö,

Halusin tällä kertaa puheenvuorossani painottaa merkittävästi tulevaisuutta ja niitä haasteita, jotka ovat aivan juuri edessämme. Seuraavina vuosina edessä on iso urakka tehtävänä, jotta Suomi menestyisi jatkossa. Verotus on keskeinen työväline siihen, että Suomessa kannattaa tehdä työtä, yrittää, investoida ja tänne kannattaa sijoittaa. Toivotan teille antoisia veropäiviä merkityksellisten asioiden parissa.